

RAN-1801130401040002

M.A. (Sem.- I) Examination November - 2025

Sanskrit (Paper - 4-B) Vedant Philosophy

શંકરાચાર્યકૃત-સ્મૃતિપાદ (નિયતાંશ) આત્મબોધ

Time: 2 Hours]

[Total Marks: 50

સૂચના : / Instructions

- (1) ઉપરોક્ત દર્શાવેલ વિગતો ઉત્તરવહી પર અવશ્ય લખવી.
Fill up strictly the above details on your answer book

Seat No.:

--	--	--	--	--	--

Student's Signature

પ્ર.1. ટૂંકમાં જવાબ આપો (7 માંથી 5)

(10)

1. આસ્તિક દર્શનો કેટલા છે? ક્યા ક્યા?
2. 'આત્મા' ના લક્ષણો જણાવો?
3. 'સાધનચતુષ્ટય' સમજાવો?
4. 'શાસ્ત્ર' એટલે શું?
5. 'મુમુક્ષુત્વ' એટલે શું?
6. 'અનુબંધ ચતુષ્ટય' કોને કહેવાય?
7. વાયવ: એટલે શું?

પ્ર.2. (અ) ભાષ્યના ગદ્યખંડનો અનુવાદ કરી વિચારો સ્પષ્ટ કરો. (2 માંથી 1)

(05)

1. એવમનેકશઃ સ્મૃતિષ્વપીશ્વરઃ કારણત્વેનોપાદાનત્વેન ચ પ્રકાશ્યતે। સ્મૃતિબલેન પ્રત્યવષ્ઠિમાનસ્ય સ્મૃતિબલેનૈવોત્તરં વક્ષ્યામીત્યતોડયમન્યસ્મૃત્યન વિકાસદોષોપન્યાસઃ દર્શિતં તુ શ્રુતીનામિશ્વરકારણવાદં પ્રતિ તાત્પર્યમ્। વિપ્રતિપત્તૌ ચ સ્મૃતીનામવશ્યકર્તવ્યેડન્યતર-પરિગ્રહેડન્યતરપરિત્યાગે ચ શ્રુત્યસારિણ્યઃ સ્મૃતયઃ પ્રમાણનપેક્ષ્યા ઇતરાઃ। તદુક્તં પ્રમાણલક્ષણે-‘વિરોધે ત્વનપેક્ષં સ્યાદસતિ હ્યનુમાનમ્’ (જૈ.સૂ. ૧/૩/૩) ઇતિ।
2. યદિ ચેતનં શુદ્ધં શબ્દાદિહિનં ચ બ્રહ્મ તદ્વિપરીતસ્યાચેતનસ્યાશુદ્ધસ્ય શબ્દાદિમતશ્ચ કાર્યસ્ય કારણમિષ્યેત, અસત્તર્હિ કાર્યં પ્રાગુત્પત્તેરિતિ પ્રસજ્યેત અનિષ્ટં ચૈતત્સત્કાર્યવાદિનસ્તવેતિ ચેત્? નૈષ દોષઃ। પ્રતિષેધમાત્રત્વાત્। પ્રતિષેધમાત્રં હીદં નાસ્ય પ્રતિષેધસ્ય પ્રતિધ્યમસ્તિ, ન હ્યયં પ્રતિષેધઃપ્રાગુત્પત્તં સત્ત્વં કાર્યસ્ય પ્રતિશેદ્ધં શક્નોતિ। કથમ્? યથૈવ હિદાનીમપિદં કાર્યં કારણાત્મના સદેવં પ્રાગુત્પત્તિરપીતિ ગમ્યતે। ન હિદાનીમપિદં કાર્યં કારણાત્માનમન્તરેણ સ્વતન્ત્ર-મેવાસ્તિ, સર્વં તં પરાદાદ્યોડન્યત્રાત્મનઃ સર્વં વેદ (બૃ. ૨/૪/૬) ઇત્યાદિશ્રવણાત્।

પ્ર.2. (બ) સૂત્ર સમજાવો. (2 માંથી 1)

(04)

1. અધિકં તુ ભેદનિર્દેશાત્ ॥૨૨॥
2. લોકવત્તૂ લીલા કૈવલ્યમ્ ॥૩૩॥

- પ્ર.2. (ક) સાનુવાદ વિવરણ કરો. (2 માંથી 1) (04)
1. તપોભિઃ ક્ષીણપાપાનાં શંતાનાં વીતરાગિણામ્।
મુમુક્ષણામપેક્ષોઽયમાત્મબોધો વિધીયતે ॥૧॥
 2. રાગેચ્છાસુખદુઃખાદિ બુદ્ધ્યા સત્યાં પ્રવર્તતે।
સુષુપ્તૌ નાસ્તિ તન્નાશે તસ્માદબુદ્ધેસ્તુ નાત્મનઃ ॥૨॥
- પ્ર.3. શંકરાચાર્યના મતે ‘યોગપ્રત્યુક્ત્યધિકરણ’ સમજાવો. (13)
- અથવા
- પ્ર.3. શંકરાચાર્યના મતે બ્રહ્મ, જીવ અને જગત પર આલોચનાત્મક નોંધ લખો. (13)
- પ્ર.4. ટૂંકનોંધ લખો. (ગમે તે બે) (14)
1. સત્કાર્યવાદ.
 2. પ્રધાનમલ્લનિબર્હણન્યાય.
 3. ભોક્ત્રાપત્યધિકરણ.
 4. અવિદ્યા.
-